RUSYA VE SİBİRYA'DA ESİRLER ARASINDA 1914-1920

ELSA BRÄNDSTRÖM

Türkçesi: Oğuzhan Ekinci
Hazırlayan: Serkan Erdal

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2315
KÜLTÜR SERİSİ 1209

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-939-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Maziden Sesler Proje Danışmanı: Hasan Ali Polat

Son Okuma: İnayet Bebek

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Baskı: Çınar Matbaacılık ve Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Elsa Brändström (1888–1948): "Sibirya Meleği" olarak anılan Elsa Brändström, 1888'de Rusya'nın St. Petersburg kentinde dünyaya geldi. İsveçli bir diplomatın kızı olan Brändström, I. Dünya Savaşı sırasında İsveç Kızılhaç'ı adına Rusya'daki savaş esirlerine yardım ederek insanlık tarihine iz bıraktı. Sibirya'daki kamplara üç kez zorlu yolculuklar gerçekleştirdi; tifüs geçirdi, tutuklandı, tehditler aldı ama yardım faaliyetlerinden asla vazgeçmedi. Savaş sonrası Almanya ve ABD'de yetimler, gaziler ve mülteciler için kurumlar kurdu. Nazi rejiminden kaçarak eşiyle birlikte ABD'ye yerleşti. Hayatı boyunca insan hakları ve yardımlaşma adına sayısız konferans verdi. Defalarca Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilen Brändström, birçok ülkeden nişan ve fahri doktora aldı. 1948'de Boston'da hayata veda etti ve İsveç'e defnedildi. Adı, savaşın en karanlık dönemlerinde insanlığa uzanan şefkat eliyle özdeşleşti.

Oğuzhan Ekinci: 1982 yılında Erzurum'da dünyaya gelen Ekinci, eğitimine Almanya'da başlayarak ilk ve orta öğrenimini burada, lise eğitimini ise Erzurum Anadolu Lisesi'nde tamamlamıştır. 2004 yılında Kırıkkale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olduktan sonra Almanya'nın Münster Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi, Sosyoloji ve Yeni ve Yakın Çağ Tarihi alanlarında bütünleşik lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Doktora çalışmalarına yine Münster Üniversitesi'nde başlayan Ekinci, bu süreci "Bir Siyasi Partinin Seçimlerdeki Başarı Dinamikleri: Alman CDU Örneği" başlıklı teziyle 2017 yılında Atatürk Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 2017 yılında Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne Dr. Öğretim Üyesi olarak atanan Ekinci, 2019'da Doçent, 2024'te Profesör unvanını almıştır. Halen Erzurum Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde görev yapan Ekinci, Türkçe ve Almanca dillerinde yayımladığı çok sayıda makale ve kitap ile bilim dünyasına katkıda bulunmaktadır.

Serkan Erdal: Erzurum İli'ne bağlı Oltu İlçesi'nde doğdu. İlk ve Ortaöğretimini Oltu'da tamamladı. 1999 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne başladı. Adı geçen bölümü, 2003 yılında bitirdi. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi

Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde yüksek lisans eğitimine başladı. 2006 yılında *Mütareke Yıllarında (1918-1922) İstanbul'da Kurulan Sosyalist ve Komünist Partiler ve Faaliyetleri* başlıklı tez çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. 2007 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Anabilim Dalı'nda başladığı doktora öğrenimini *Osmanlı Devleti'nde Sosyalist Faaliyetler Üzerine Bazı Örnek İncelemeler* başlıklı tez çalışmasıyla bitirerek 2014 yılında doktor unvanını aldı. 2015 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaya başladı. 2024 yılında Doçent unvanı alan Erdal, sosyal ve sağlık tarihi alanında çalışmaktadır.

İçindekiler

Ön Söz 9
Sibirya Meleği: Elsa Brändström 11
Almanca Baskı İçin Önsöz 19
Savaş Esirleri Ülkesi Olarak Rusya 23
Koruyucu Güç Olarak Amerika ve İspanya 29
Savaş Esirlerine Yapılan Muameleye İlişkin Hükümler 31
Petersburg 37
Moskova 41
Kiev 49
Esir Kamplarına Sevkiyatlar Gözaltı Merkezine Nakliyeler 51
Esir Kampları 57
Sretensk 77
Krasnoyarsk 81
Novo-Nikolayevsk 83
Omsk 85
Totskoye 89
Türkistan 93
Esir Psikozu 95
Savaş Esirlerinin Çalıştırılması 101
Murman Demiryolu İnşaatı 111
Nargin 115
Savaş Esirleri Arasındaki "Slav" Hareketi 117
Sivil Esirler 123
Danimarka-Almanya ve Danimarka-Avusturya-Macaristan Delegasyonları 131
İsveç Kızılhaçı Tarafından Yapılan Yardım Çalışması 137
Malullerin Değişimi 143
Stockholm Konferansları 1915-1916-1917 147
İsveç Veliaht Prensesi Margaret'in Savaş Esirleri İçin Çalışmaları 149

Stockholm'deki Kitap Toplama Komitesi 151
Uluslararası Kızılhaç Heyetleri 153
Amerikan "Y.M.C.A." 155
Amerikan Kızılhaç Ambulansı 157
Tientsin'deki Yardım Faaliyeti 159
Danimarka Kızılhaçı Tarafından Yapılan Yardım Çalışması..... 161
Danimarka ve Norveç'te Yarı Malullerin Müşahade Altına Alınması 163
Kopenhag Konferansı 1917 165
Christiania Konferansı 1917 167
Esirlerin İyileşen Durumu 169
Din 181
Bazı Millî Farklılıklar 183
Koruyucu Güçler Olarak İsveç ve Danimarka 187
İlk Rus Devrimi'nden Sonra Esirler 189
Bolşevik Devrimi 191
Brest-Litovsk Barışı ve Avrupa Rusya'sından Eve Dönüş 197
Sibirya'da Çeklerin Ayaklanması 201
Sibirya'daki Savaş Esirleri 1918/1919 205
Sibirya Yeniden Bolşeviklerin Hâkimiyetinde 217
Son Savaş Esirlerinin Eve Nakli 225
Kaynakça 235
Dizin 239

Ön Söz

Yeni Dünya Düzeni adına 1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı, şüphesiz tarihin o güne kadar gördüğü en büyük felâketti. Geniş bir coğrafyaya ve etki alanına sahip olmasından dolayı Harb-i Umumî olarak adlandırılan bu savaş 8.556.315 ölü ve 21.219.452 yaralı sayısıyla arkasında büyük bir enkaz bırakarak 1918 yılında sona ermişti. Kayıp ve esir sayısı ise 7.750.495 olarak kayıtlara geçmişti.

Kayıp ve esir sayısının kaçı savaş sonunda evine sağ salim dönebilmişti? Dönebilenler nasıl dönmüştü? Dönemeyenlerin akıbetleri ne olmuştu? Esir kamplarının fiziksel şartları nasıldı? Bütün kaynakların savaş şartlarına göre planlandığı bir ortamda özellikle hasta ve malul esirler nasıl muamele görmüştü? Esirlere yardım eden sivil toplum örgütleri var mıydı? Varsa bunlar hangileriydi ve ne tür yardımlarda bulunmuşlardı?

Bu tür soruları çoğaltmak mümkün olsa da bu konudaki literatürün sınırlı olmasından dolayı verilecek cevaplar eksik kalmakta ve hâlâ gizemini korumaktadır. Buna rağmen Rusya özelinde olsa dahi yukarıdaki sorulara cevap bulabileceğimiz ve esrar perdesini aralayabileceğimiz önemli kaynaklar da mevcuttur. Bu kaynaklardan birisi de - yayımlanma tarihine göre belki de ilki - Elsa Brändström tarafından 1921'de İsveççe kaleme alınan ve 1922 yılında *Unter Kriegsgefangenen in Russland und Sibirien 1914-1920* adıyla Almancaya tercüme edilerek yayımlanan eserdir. Yazar bahsi geçen eseriyle I. Dünya Savaşı sırasında Rusya'daki savaş esirlerinin ve tutuldukları kampların durumunu tarafsız bir gözle dünya kamuoyuna sunmuştur.

Her şeyin kaybedildiği bir ortamda umudunu kaybetmeyen, bütün olumsuzluklara rağmen savaşın geride bı-

Sibirya Meleği: Elsa Brändström

I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında özellikle Rusya'daki savaş esirleri arasında yaptığı yardımlardan dolayı Sibirya Meleği olarak anılan Elsa Brändström, 26 Mart 1888'de Edvard ve Anna Wilhelmina Brändström çiftinin ilk çocuğu olarak[1] babasının askerî ataşe olarak görev yaptığı Rusya'nın St. Petersburg şehrinde doğdu. Elsa, henüz üç yaşındayken babası Linköping'de bulunan piyade alayına atanınca aile İsveç'e dönmek zorunda kaldı. Eğitim hayatına Linköping'de başlayan Elsa, 1906 yılında babası St. Petersburg büyükelçisi olarak atanmasına rağmen eğitim hayatını tamamlamak için İsveç'te kaldı. 1906-1908 yılları arasında

[1] Elsa Brändström'ün 1890 Per ve 1892 doğumlu Eric adlarında iki erkek kardeşi vardır. Bk. *National Library of Sweden*, Fullstandigt signum/referenskod: SE S-HS L88.

Savaş Esirleri Ülkesi Olarak Rusya

Rusya'daki savaş esirlerinin durumunu doğru bir şekilde anlamak için her şeyden önce Rus halkının ve bu uçsuz bucaksız ülkenin özelliklerini anlamak gerekir. Rus halkının karakteri Batılı bir nazarla değerlendirilmemelidir, aksi takdirde Rus toplumunu anlamadan onunla yüzleşmiş olursunuz. Buna karşın Rusları Doğulu olarak görüp buna göre yargılandığınızda, onun özelliklerini anlar ve takdir edersiniz; böylece iyi yönleri ortaya çıkar ve zayıf yönleri daha açıklanabilir hâle gelir.

Her ne kadar tamamen zıt niteliklere sahip olsalar da Rusların yardım severliği -belki de haklı olarak- deyim hâline gelmiştir. Bunların karakterinde çocuksu, dengesiz ve öngörülemeyen bir şey vardır; aniden sevinç yerini hüzne, merhamet ise yerini gaddarlığa bırakabilir. Ruslar, sıcak ve dürtüsel bir tabiata sahiptirler; genellikle görev veya akıldan ziyade duygularının kendilerine rehberlik etmesine izin verirler. En iyi özellikleri arasında kendilerinin "*engin tabiat*" olarak adlandırdıkları ve bağımsızlık hissi uyandıran hoşgörü ve kayıtsızlık yer alır. Dikkat çeken zayıf yönleri ise örgütsel yetenek, azim ve düzen duygusu eksikliğinin yanı sıra rüşvete yatkınlık ve hırsızlığı doğal kabul eden geniş bir anlayışa sahip olmalarıdır. Rusya, Büyük Petro'nun kendisine dayattığı Batı kültürünü asla benimsemedi ki bugün dahi bu durum, taşıyıcı sınıf tarafından bile özüne aykırı bir şey olarak görülmektedir. Bu üst sınıfın karşısında gelişmemiş, ilkel fakat sevimli köylü durmaktadır. Rusya'nın en büyük talihsizliklerinden biri de savaş sırasında keyfilik ve yolsuzlukta sınır tanımayan yozlaşmış devlet memurlarıydı. Bu durumun hafifletici

Savaş Esirlerine Yapılan Muameleye İlişkin Hükümler

Lahey Sözleşmesi'nin aşağıdaki maddeleri, savaş esirlerine yönelik muameleyi belirlemektedir:

Bölüm II.
4.Madde

Harp esirleri, onları esir eden şahısların veya birliklerin değil, fakat düşman hükûmetinin yetkisi altındadırlar. Harp esirlerine insanlıkla muamele edilmelidir. Silahlar, atlar ve askerî evrak müstesna, şahsa ait bütün eşyalar mülkiyetlerinde kalır.

Madde 5.

Harp esirleri, tayin edilmiş bazı hudutlardan öteye uzaklaşmamak zorunluluğu altında, bir şehirde, kalede, kamp veya herhangi bir yerde gözaltına tabi tutulabilirler; fakat sadece kaçınılmaz emniyet tedbiri icabı ve tedbiri gerektiren şartların devamı müddetince kapatılabilirler.

7. Madde

Harp esirlerinin yetkisi altında bulundukları hükûmet onlara bakmakla mükelleftir. Muharip devletlerarasında özel bir antlaşmanın bulunmaması hâlinde, harp esirleri, yiyecek, yatacak ve giyecek hususunda, onları esir eden hükûmetin birliklerine yapılan eş muameleye tabi tutulacaklardır.[36]

[36] Ek 2'ye bakınız.

Petersburg

Savaş başladığında, Rus toplumundaki çok sayıda kadın kısa bir süre kurs aldıktan sonra hemşire olarak işe alındı. Bunlar, yetersiz sayıdaki uzman hemşireyi takviye etmek üzere ülkedeki hastanelere akın ettiler. Bu bayanlar, genellikle şefkatli bir hemşirenin gülünç bir parodisi gibiydiler. Genelde yastıkları kabartmak, yaralıların alınlarını kurulamak ve saçlarını taramakla meşguldüler. Bunun yerine tercih ettikleri işi ciddiye almış olsalardı, sabırlı Rus askerlerine çok daha faydalı olurlardı. Ancak sansasyon hevesi giderilip mesleki yenilik cazibesini yitirdiğinde -aşırı kalabalık askerî hastaneler korkunç gerçeği tüm çıplaklığıyla ortaya çıkardığında- bu bayanlar akşam yemeklerine, briç oyunlarına ve danslarına geri döndüler. Artık yalnızca eski hemşireler kalmıştı. Bunlar, basit ama iyi kalpli kadınlardı. Ayrıca erattan ayda 50 kapik karşılığında ağır işleri yapmaları beklenen bir dizi feldşer[39] ve hasta bakıcı vardı.

Sıhhiye trenleri kuzeybatı cephesinden Petersburg'a gitti. Buraya getirilen savaş esirlerinin tamamı, Ruslardan ayrıştırılarak büyük bir askerî hastane olan Nikolai Hastanesi'nde kendilerine tahsis olunan koğuşlarda barındırılıyordu. Bu hastanedeki koşullar nispeten daha iyiydi, fakat bu durum siyasi gelişmelere bağlıydı. Bu nedenle esirler Ruslar yenildiğinde nefretten ve zaferler kazandıklarında ise belirli bir nezaketten nasiplerini aldılar.

Savaş esirleriyle ilk kez 1914 sonbaharında burada temas kurdum. Bayan von Heidenstam[40] ile birlikte ziya-

---

[39] Rusçada sağlık uzmanı, sağlıkçı anlamında kullanılan bir terim.

[40] Bateman Thornton ve Emmy Maxwell çiftinin çocuğu olarak 22 Ekim

Moskova

Moskova'da savaş esirleri, maddi koşulların ve tedavi imkânlarının büyük farklılıklar gösterdiği yirmi askerî hastaneye yerleştirildi.

Bazı askerî hastaneler mükemmel bir şekilde donatılmış, sıcak ve temiz bir hâldeydi. Burada yaralılar gerçek saman çuvallarının üzerinde yatıyordu; yastıkları, battaniyeleri ve temiz çarşafları, iyi yiyecekleri ve bol miktarda ilaçları vardı. Diğer hastaneler ise yaralıların saman çuvallarının üzerinde, her yer dolunca düz zeminde, merdivenlerde veya koridorlarda yattığı çıplak ahşap barakalardan oluşuyordu. Buradaki haşarat ve kir tarif edilemez. Aydınlatma içinse bazı sefil gaz lambaları kullanılırdı. Pencereler Rus tarzında macunla kapatılmıştı, kirli bedenlerin terinden ve iltihaplı yaralardan dolayı içerideki hava dayanılmazdı. Bazen 200 ağır yaralı esirden sorumlu olan personel gücü, bir felşder ve iki hemşireden oluşuyordu.

Maddi koşulların en berbat olduğu askerî hastanelerde Rus personel, esirlere karşı çoğu zaman merhametliydi; onların içten yardımseverlikleri ve özverili çalışmalarından bunu görmek mümkündü. Pek çok Rus hemşire "ülkemizin biraz daha az utanç verici olması için" çok çaba sarf etti. Diğer askerî hastanelerde ise savaş esirlerine karşı genellikle kaba ve aşağılayıcı ifadelere yansıyan nefret dolu bir ruh hâli hâkimdi. Örneğin, esirlerin yaraları ve talihsizlikleriyle dalga geçtiler, evlerine mektup yazmalarını yasakladılar ve evlerinden gelen mektupları almalarını engellediler. Bu koşullara katlanmak bazen o kadar zor oluyordu ki esirler kendilerine daha nazik davranıldığı kötü bir askerî hastaneyi bile tercih edebiliyorlardı.

Kiev

Üçüncü büyük savaş esiri toplama noktası; güney ve güneybatı cephelerinden getirilen esirlerin tren istasyonundan birkaç kilometre ötedeki kaleye yerleştirildiği Kiev'di. Mevcut barınaklar çok sayıdaki esir için yeterli değildi. Bu nedenle tarif edilemez bir karışıklık meydana geldi. Öyle ki yüzlerce kişi kışın bile sevkiyatın devam etmesi için açık havada beklemek zorunda kaldı. Kiev'de ilk kez isme, rütbeye ve alaya göre kayıtlar yapıldı. Bu süreçte Alman ve Macar savaş esirleri, Slavlardan ayrıldı. Bu durum -ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ele alındığı üzere- savaş esirleri arasındaki Slav hareketiyle ilgiliydi. Slav uyruklu savaş esirlerine yapılan ayrıcalığı vurgulamak amacıyla Almanlar, Alman-Avusturyalılar ve Macarlar burada zaman zaman resmî makamlar tarafından kötü muameleye maruz bırakıldılar. Savaş esirlerinin kalan son eşyalarının da ellerinden alınarak Ruslar nezdinde muteber olan ve birçoğu Eylül 1914'te güvenilir mevkilerde getirilen Slav sığınmacılara göstere göstere verilmesi alışılmadık bir durum değildi.

Kiev'e otuz kilometre uzaklıkta bulunan Darnitza, 1915'ten itibaren bir geçiş kampı olarak işlev görüyordu. Savaş sırasında buradaki koşullar, en kötü ile en iyi arasında değişebiliyordu. Savaş esirleri arasındaki Slav propagandası, burada daha sistematik bir şekilde yürütülüyordu.

Yaralı savaş esirleri Kiev'de, savaş esirleri için Rusya'da kurulmuş en iyi hastanelerden birinin de aralarında yer aldığı çeşitli askerî hastanelerde tedavi altına alınıyordu. Seçkin Rus doktorların rehberliğinde, savaş esirlerine ve Ruslara özenli bakım sağlanıyordu. Ancak zorunlu nakiller nedeniyle çoğu savaş esiri, bu avantajdan sadece kısa süreliğine yararlanabildi.

Esir Kamplarına Sevkiyatlar Gözaltı Merkezine Nakliyeler

Savaş esirleri için kurulan toplama kampları tüm Avrupa Rusya'sı, Sibirya ve Türkistan'a dağılmıştı.

Rus hükûmeti, Avrupa Rusya'sına öncelikle Slav esirlerini yerleştirmeyi amaçlıyordu. Buna karşın Almanlar, Almanlar-Avusturyalılar ve Macarlar Sibirya'nın en uzak bölgelerine yerleştirilmeliydiler. Çünkü orada sadece iklim değil maddi koşullar da bilhassa kötüydü. Esas olarak bu dağıtım gerçekleştirilmiş olsa da Rusların bir planı tutarlı bir şekilde takip edememeleri nedeniyle, Sibirya'ya çok sayıda Slav gelirken önemli sayıda Alman ve Macar savaş esiri Avrupa Rusya'sında kaldı.

Esirlerin Kiev'den Doğu Sibirya'ya gönderilen nakillerde yaklaşık 8.300 km'lik bir mesafe katetmeleri gerekiyordu. Kiev'den sonra, Moskova'ya kadar uzanan geniş bozkırları ve ayçiçeği tarlalarıyla tüm zengin Volga bölgesini çevreleyen Rusya'nın tarım bölgelerinden geçersiniz. Moskova'nın kuzeyinde ve doğusunda, yetersiz ovalarla kesintiye uğrayan büyük bir ormanlık alan uzanır. Doğuda ise Ural Dağları ile Orenburg ve Güney Rusya stepleri yer almaktadır. Yaldızlı kilise kubbeleriyle Rus taşra kasabaları uzaktan sevimli bir görüntü sunar. Yaklaşıldığında ise bunların çoğu bahçesiz, yayılmış köyleri andırır.

Orta ve Kuzey Rusya'da çoğunlukla "Büyük Ruslar" olarak adlandırılan, soğukkanlı ve iyi huylu insanlar yaşar. Güney ve güneybatıda ise daha canlı ve uyanık olan "Küçük Ruslar" yaşamaktadır. Güneydoğu Rusya'nın geniş bölgelerine sadece Kazaklar yerleşmiştir. Bozkırların göçebe Kırgızlarını da içeren Tatarlar ise geniş bir alana yayılmıştır. Alman kolonistler Aşağı Volga'da yaşamakta-

Esir Kampları

Esir kampları genellikle en yakın kasabadan 2 ile 10 km uzaklıktaydı ve gözetleme kuleleriyle kesintiye uğrayan iki adam yüksekliğindeki kalas veya tel örgüyle çevriliydi. Nöbetçiler buradan çevreyi iyi bir şekilde görebiliyordu. Avrupa Rusya'sında birçok küçük kamp vardı; bunlardan çok azı 2.000 ile 10.000'den fazla esir barındırırdı. Bu kampların en önemlileri şuralarda bulunmaktaydı: Vyatka, Vetluga, Kotelniç, Yaransk, Nolinsk, Perm, Irbit, Yekaterinburg, Kostroma, Yaroslav, Nijni-Novgorod, Vladimir, Kazan, Ufa, Orenburg, Simbirsk, Samara, Totskoye, Tambov, Voronej, Saratov, Wolsk, Dubovka, Astrahan, Çariçin, Penza, Kuznetsk, Rostov, Bachmut, Almasnaya, Harkov, Volçansk, Kromy, Orel, Spassk, Schatzk vd…[47]

En büyük kamplar ise Sibirya'daydı ve bunlar 35.000 kişi barındırabilecek kapasitesiye sahipti. Bu kamplar, 1915/16 kışında her bir kamptaki esir sayısıyla birlikte

---

[47] Bunların dışında I. Dünya Savaşı sırasında Ruslar gerek Kafkas gerekse Galiçya cephesinde ele geçirdiği Türk esirlerini -içlerinde siviller de olmak üzere- Kafkasya'da; Kars, Gümrü, Tiflis, Erivan, Nargin, Petrovsk, Stavropol, Armavir, Batum, Gori, Vladikafkas, Maykop, Bielaritzenskaya, Tuays, Ukrayna'da; Kiev, Harkov, Dnepra-Petrovsk, Krasnodar, Kaleşkur, Donetsk, Rusya'da; Moskova, Petrograd, Penza, Tula, Kaluga, Arkhangelsk, Uralsk, Varnavin, Çuhloma, Nerehta, Danilova, Vologda, Nikolsk, Sokol, Tütma, Çumyar, Makaryev, Ryzan, Sibirya'da; Krasnoyarsk, İrkutsk, Çita, Omsk, Tomsk, Nijni Udinsk, Sretensk, Vladivostok, Nikolskussurisyk, Haborovsk, Verhne, Udinsk, Açinsk, Marinsk, Barnaul, Novosibirsk, Petropavlovask, Biysk, Berezova, Kansk, Çelyabinsk, Tobolsk, Sepaskov, Park, Skotof, Mançurya ve Dış Moğolistan'da da Daurya, Haylar ve Kâhta gibi geniş bir coğrafyaya yayılmış kamplara yerleştirmişti. Bk. Cemil Kutlu, *Rusya'da Türk Harp Esirleri 1914-1921*, TTK Yayınları, Ankara 2023, s. 85-94.

Dizin

1 Mayıs Bayramı, 189

41. Piyade Tümeni Komutanı, 27

I. Dünya Savaşı, 11, 12, 13, 15, 38, 57, 118, 194, 223

II. Dünya Savaşı, 15

II. Katerina, 25

III. Enternasyonal, 193

VII. Müfreze Alayı, 208

XII. Kolordu Komutanlığı, 27

XII. Piyade Tümeni komutanı, 27

A

ABD (bk. Amerika Birleşik Devletleri), 5, 12, 14, 16, 29, 118, 159

Açinsk, 57, 145

Afganistan, 93, 175, 237

Alapayevski Savod, 109

Aleksandrovsk, 111

Alman Öğrenci Servisi, 161

Alman pogromu, 27

Alman Reichsbank, 204

Alman Ruslar, 45

Alman Savaş Esirlerine Yardım Dernekleri, 71

Almanca, 5, 7, 19, 26, 94, 129, 174, 183

Almanlar, 30, 45, 49, 51, 70, 102, 117, 183, 184, 207

Almanya, 5, 7, 12, 13, 14, 19, 21, 27, 30, 59, 71, 73, 86, 112, 114, 131, 133, 137, 138, 139, 146, 155, 159, 160, 162, 165, 170, 198, 199, 230, 232

Almasnaya, 57

Alsas-Loren, Alsas-Lorenliler, 117, 120

Amerika, 7, 29, 105, 118, 149, 155, 157, 159, 160, 187, 227

Amerika Birleşik Devletleri (bk. ABD), 5, 12, 14, 16, 29, 118, 159

Amerikan Başkonsolosluğu, 125, 127, 157

Amerikan Büyükelçiliği, 30, 39, 60, 61, 64, 70, 84, 112, 127, 137, 230, 231, 232

Amerikan Elçiliği (bk. -Başkonsolosluğu, -Büyükelçiliği), 128, 131

Amerikan hükûmeti, 29

Amerikan Kızılhaçı, 157, 160

Amiral Kolçak (bk. Kolçak), 203, 209, 216, 217, 218, 220, 225, 226

Angel of Siberia (Sibirya Meleği), 10, 14, 15, 16

Anna Sandström Yüksek Öğretmen Okulu, 12

Anna Wilhelmina Brändström, 11

Aral Denizi, 93

Arkhangelsk, 57, 120

Arktik Okyanusu, 111

askerî hastane, 12, 19, 37, 41, 45,

46, 49, 54, 59, 73, 90, 91, 122, 145, 170, 214
Astrahan, 57, 114, 229
Aşağı Volga, 51
Ataman (Kazak), 210
Avrupa, 8, 19, 24, 43, 51, 57, 59, 113, 125, 178, 194, 197, 198, 199, 201, 203, 206, 222, 225
Avusturya, 7, 12, 21, 29, 30, 34, 46, 61, 63, 71, 73, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 127, 128, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 146, 147, 148, 159, 160, 161, 163, 164, 165, 169, 170, 171, 183, 187, 188, 197, 198, 199, 206, 207, 210, 215, 225, 227, 228, 230, 231, 233
Avusturyalı, 13, 44, 82, 105, 174, 182, 208, 209, 227
Avusturya-Macaristan, 7, 21, 30, 34, 46, 63, 71, 114, 117, 118, 119, 121, 123, 128, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 146, 147, 148, 159, 160, 161, 164, 165, 170, 171, 197, 198, 199, 210, 215, 225, 227, 228, 231
Avusturya-Macaristan Esirlerine Yardım Cemiyeti, 159
Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 159, 183, 210, 226, 227, 233

B

Bakü, 115
Bach, 177
Bachmut, 57
Balt, Baltlar, 24, 25
Baltık, 25, 46, 225, 226
Baltık Denizi, 24, 225, 226
Batı Rusya, 52
Batı Sibirya, 25, 52, 83, 201, 229
Bayan Hanneken, 160
Bayan von Heidenstam, 37, 39
Baykal Gölü, 52, 77
Beethoven, 178
Bela Kuhn, 194
Berlin, 20, 112, 118, 131, 132, 137, 157, 159, 160, 161, 199, 225
Berovsky Savod, 209
Beyaz Cephe, 206, 225
Beyaz Güney Ordusu, 221, 225
Beyaz Ordu, 216, 217, 222
beyaz ölüm, 68
Beyaz Rus, 205, 207
Beyaz Sibirya, 209, 217
Beyaz Sibirya Ordusu, 217
Beyazlar, 201, 202, 205, 209, 217, 219, 221
Bielokholunitski Savod, 109
Blagoveşçensk, 52
Bogoslavski Savod, 109
Bohemya, -lı, 117, 119, 201, 210, 215, 216
Bolşevik Devrimi, 119, 165, 191, 192, 201
Bolşevik Ruslar, 201
Bolşevikler, 13, 191, 193, 194, 201, 202, 203, 204, 216, 217, 218, 219, 220, 226
Bolşevizm, 193, 195, 219
Boşnak, 210
Boxer İsyanı, 159
Bozkır, 51, 52, 56, 89, 93, 94, 126

Brest-Litovsk, - Brest-Litovsk Barış Antlaşması, - Brest-Litovsk Barışı, 95, 167, 197, 201, 203, 207

Brita (Elsa Brändström'ün kızı), 14

Bulgar, 34

Buryatlar, 52, 68

Büyük Düşes, 38, 39

Büyük kardeş, 121

Büyük Petro, 23

Büyük Ruslar, 51

C

Cenevre, 74, 123, 153

Cenevre Sözleşmesi, 74

Chopin, 178

Christiania, 167

Ç

Çar, 24, 28, 39, 44, 113, 121, 189

Çariçin, 57

Çarlık, -rejimi, 12, 189, 192, 206

Çaykovski, 178

Çek ayaklanması, 199, 202

Çek lejyonerleri, 226, 227

Çek milliyetçisi, 208

Çek, -ler, 13, 45, 47, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 215, 216, 217

Çekoslovak, 118, 120, 121, 227

Çekoslovak Kongresi, 121

Çekoslovakya 118, 119, 225, 233

Çelyabinsk, 57, 201

Çin garnizonu, 69

Çinliler, 52, 68, 111

Çita, 52, 57, 202

Çocukları Kurtarma Derneği, 15

D

Danimarka, -lı, 12, 19, 30, 113, 131, 132, 134, 135, 148, 159, 161, 162, 163, 165, 187, 192, 206, 209, 230, 231, 232

Danimarka Prensi Waldemar, 113

Danimarka Elçiliği, 30, 187, 232

Danimarka Kızılhaç, Kızılhaçı, 113, 131, 132, 135, 161, 165, 230

Dante, 89

Darnitza, 49

delege, -ler, 29, 84, 113, 128, 132, 138, 139, 140, 141, 147, 148, 153, 165, 167, 169, 170, 171, 172, 175, 187, 191, 197, 198, 206, 207, 209, 212, 222, 225

demiryolu, 35, 36, 52, 107, 111, 112, 178, 179, 202, 203, 213, 218, 221, 226

Deutsche Bank, 20, 73, 231

Devlet Serum Enstitüsü, 161

dizanteri, 43, 74, 90, 94, 112

Doğu Prusya, -lılar, 124, 125, 128, 165

Doğu Rusya, 46

Doğu Sibirya, 51, 77, 160, 202, 211, 225, 226, 227, 229

doktor, -lar, 6, 34, 38, 40, 42, 43, 60, 74, 75, 78, 83, 84, 106, 108, 114, 134, 143, 144, 146, 147, 157, 161, 162, 169, 170, 182, 208, 209

Dostoyevski, 85

Dowager Maria Feodorovna, 131
Dresden, 14
Dresden Teknik Koleji, 14
Dubovka, 57
Dul İmparatoriçe Dowager Maria Feodorovna, 131
Dünya Devrimi, 194

E

Edvard (Elsa Brändström'ün babası), 11
Ekim Devrimi, 12
Elsa, - Brändström, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 38, 159, 236, 237
Elsa von Hanneken, 159
Enternasyonalistler, 193, 194, 195, 198, 201, 202, 205, 219, 221, 222
esir, 12, 13, 19, 22, 23, 31, 32, 34, 35, 38, 39, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 51, 53, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 81, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 96, 97, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 112, 115, 117, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 140, 144, 147, 148, 149, 151, 153, 155, 157, 159, 161, 165, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 181, 183, 184, 185, 187, 189, 191, 192, 193, 194, 198, 199, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 214, 215, 217, 226, 227, 230, 231, 232, 233, 236
Ethel von Heidenstam, 12

F

feldşer, 37, 74, 75, 108
Finlandiya, 15, 68, 70, 139, 146
Finlandiya Ulaştırma bakanı, 139
firar, 32, 68, 69, 70, 96, 112, 208, 217
Fransa, 21, 118, 120, 201, 203

G

George Kennan, 85
Gemeinsame Zentral-Nachweise-Büro, 73
Genç Hristiyan Erkekler Birliği (bk. Y.M.C.A.), 149, 155
Genelkurmay Başkanlığı, 134
General Semenov, 202
Grieg, 177
Güney Rusya, 51, 114, 226
Güney Slavlar, 117, 210
Güneydoğu Rusya, 51, 144

H

Habarovsk, 73, 209, 210
Hakikat, 194
Halk Komiseri Troçki, 206
halkın mahkemesi, 28
Hamburg Kızılhaç Bölge Derneği, 71
Haparanda, 143, 146
Harb-i Umumî, 9
Harkov, 57, 229
hastalık, 35, 38, 97, 107, 140
Haydn, 177
Hazar Denizi, 93, 115
Hive, 93

Hollanda Mennonit, 105
Hristiyan, 66, 149, 155, 181, 230

I

Irbit, 57
Izhevski Savod, 109

İ

İhtiyarlar Meclisi, 184
İngiltere, 21, 118, 120, 222
İran, 68, 93, 222
İrkutsk, 12, 53, 57, 61, 103, 139, 157, 174, 202, 211, 214, 217
İrkutsk askerî bölgesi, 103, 211
İskandinav, 149, 155, 163, 207
iskorbüt, 60, 94, 111, 112
İspanya Büyükelçiliği, 30
İsveç, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 21, 30, 38, 39, 112, 113, 137, 138, 139, 140, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 159, 160, 165, 187, 192, 206, 207, 209, 210, 214, 218, 222, 228, 230, 231, 232, 233, 238, -İsveçli, 5, 38, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 146, 206, 207, 222, -İsveç Devleti, 16, -İsveç Elçiliği, 30, 39, 187, 230, 231, -İsveç Kızılhaç, 5, 7, 19, 38, 113, 137, 138, 139, 143, 146, 147, 149, 160, 206, 207, 209, 210, 228, 230, 231, 238
İsveç Kızılhaçı Başkanı Prens Carl, 137, 147
İsveç Kızılhaçı Savaş Esirlerine Yardım Komitesi, 137
İsveç Prensi Carl, 113
İsveç Yardım Komitesi, 137, 139
İtalyan, -lar, 117, 120, 203, 210
İtilaf Devletleri, 117, 119, 120, 189, 190, 203, 210, 212, 215, 216, 227
İttifak Devletleri, 30, 63, 64, 101, 117, 120, 123, 131, 135, 137, 138, 147, 157, 163, 167, 187, 189, 190, 191, 194, 197, 198, 201, 203, 211, 212, 225, 227

J

jandarma, 103, 104, 107, 108, 111, 189
Janin (Fransız General), 217
Japon, -lar, 52, 202, 203, 211
Japonya, 159, 160, 202

K

Kadet hükûmeti, 121
Kadet Partisi, 119, 121
kamp, -lar 31, 33, 57, 59, 62, 65, 66, 73, 74, 81, 83, 86, 87, 95, 96, 105, 113, 115, 126, 133, 134, 140, 141, 147, 161, 163, 170, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 185, 187, 189, 190, 194, 209, 211, 213
Karadeniz, 109, 178, 226
Karadeniz Demiryolları, 178
Karma Komisyon, 148
Katolik, 66
Katta Kurgan, 94
Kazak, -lar, 25, 35, 51, 52, 66, 68, 69, 77, 83, 209, 210
Kazak Ataman Kalmykoff, 210
Kazan, 57, 144, 157, 204, 209, 228
Kem, 111

Kırgızlar, 52, 184, 185
Kızıl Muhafız Birliği, 193
Kızıl Ordu, 208, 217, 218, 221
Kızılhaç, 12, 24, 132, 134, 137, 138, 139, 148, 222, 226, 231
Kızılhaç ve Savaş Bakanlığı, 132
Kızıllar, 201, 202, 205, 216, 217, 218
Kiev, 7, 36, 49, 51, 57, 73, 120, 121
Kikeriki, 46
Kirchhof Kışlası, 83
Kitap Toplama Komitesi, 151
Klimkovski Savod, 109
Kolçak (Amiral), 203, 209, 216, 217, 218, 220, 225, 226
kolera, 54, 94, 161, 169
Konstantinovka-Don, 109
Kopenhag, 113, 161, 165, 207
Koreliler, 52
Koschukowa, 47
Kostroma, 57, 228
Kotelniç, 57
Königsberg Üniversitesi, 16
Krasnaya Rechka, 71
Krasnoyarsk, 13, 57, 63, 81, 159, 175, 176, 202, 209, 214, 237
Krasnoyarsk Esir Kampı, 13
Krepost, 85, 86
Krepost Hapishanesi, 85
Kromy, 57
Kuzey Kutup Denizi, 120
Kuzey Rusya, 51
Kuznetsk, 57
küçük kardeş (Çekoslovakya ile ilgili), 121
Küçük Ruslar, 51

L

Lahey Sözleşmeleri, 123
Lahey Sözleşmesi, 31, 61, 69, 101, 137, 138
Larides Hamburg Kızılhaç Derneği, 132
Lenin, 193, 194
Libau Kalesi, 70
Linköping, 11

M

Macar, -lar 30, 49, 51, 72, 93, 102, 106, 120, 122, 159, 183, 194, 199, 209, 226, 227, 233
Macar Enternasyonalistleri, 194
Macar savaş esirleri, 49, 93, 120, 122
Macaristan, 21, 29, 34, 119, 131, 133, 138, 146, 148, 159, 161, 164, 188, 194, 197, 199, 210, 225, 226, 231, 233
Magdeburg, 70, 71
Magdeburg Kruvazörü, 70
mahkûm, -lar, -mahkûmiyet, 52, 68, 111, 210, 176, 217
Mançurya, 52, 57, 202
Maria Pavlovna, 38
Mariinsk, 201, 202, 203
Massachusetts, 17
Mendelssohn, 177
Milletler Cemiyeti, 223, 226, 233
Mittweida, 14
Moskova, 19, 27, 28, 29, 36, 40,

41, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 55, 57, 73, 114, 125, 157, 163, 191, 192, 193, 194, 195, 201, 206, 219, 222, 223, 225, 226, 228
Moskova başkonsolosu, 29
Mozart, 177
Murman, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 178
Murman Demiryolu, 7, 111, 112, 113, 114
Müslüman, -lar, 66, 184

N

Nadezhdinski Savod, 109
Nansen Yardımı, 223
Nargin Adası, 115
Narwa, 225
Nazi Almanya, -sı, 14
Neusorge Kalesi, 14
Nijni-Novgorod, 57
Nikolai Hastanesi, 37, 38, 39, 40
Nobel Barış Ödülü, 15, 16, 223
Noel, 46, 78
Nolinsk, 57
Norveç, -li, 8, 112, 163, 164, 165, 167, 210, 222
Novo Nikolayevsk, 52, 83
Novoçerkassk, 109

O

Odessa konsolosu, 29
Oermanskilerin, 56
Omsk, 13, 19, 55, 57, 70, 73, 85, 86, 87, 157, 174, 202, 203, 204, 206, 207, 217
Orel, 57
Orenburg, 51, 57, 89, 157, 221, 228
Orlov, 114
Orta Avrupa, 86
Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 17

Ö

Ölüler Evinden Anılar, 85

P

Pasifik Okyanusu, 52
Penza, 12, 19, 54, 57, 201, 229
Perm, 57, 204, 217, 228
Perm-Yekaterinburg, 217
Petersburg, 7, 12, 19, 27, 29, 30, 37, 38, 39, 70, 72, 73, 103, 127, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 142, 145, 146, 155, 157, 161, 163, 187, 192, 197, 199, 207, 228
Petrozavodsk, 114
Petrozavodsk-Kem-Kola, 111
Pinsk, 148
Polonya, -lı-lar, 25, 35, 47, 117, 227
Prens Oldenburg, 84, 161
Prens Waldemar, 165
Profesör Nansen, 222, 226, 233
Profesör Masaryk, 118

R

refah komitesi, 147
Romanyalılar, 117, 210
Robert Ulich, 14

Roma Katolik, 66
Romanya, 68, 194
Rostov, 57
Rus, 10, 11, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 81, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 96, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 111, 112, 113, 114, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 128, 131, 132, 133, 134, 137, 138, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 155, 157, 161, 162, 163, 165, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 177, 178, 179, 181, 183, 184, 185, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 197, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 211, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 222, 225, 226, 227, -Rusya, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 29, 30, 35, 36, 38, 49, 51, 53, 57, 59, 66, 68, 71, 73, 87, 95, 101, 103, 112, 113, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 131, 132, 133, 135, 137, 138, 139, 143, 145, 147, 149, 151, 153, 155, 157, 159, 161, 162, 163, 165, 167, 169, 173, 174, 178, 185, 187, 189, 190, 194, 197, 198, 199, 201, 203, 206, 212, 215, 221, 223, 225, 226, 230, 232, 236, 238, -Rusça, 26, 68, 71, 120, 132, 138, 174
Rus Devrimi, 118, 121, 163, 189, 194
Rus General Semenov, 202
Rus Kızıl Ordusu, 193
Rus Kızılhaç, -ı, 131, 137, 148
Rus Sıhhiyye Yüksek Komiseri, 161
Rutenyalılar, 117

S

Sakson, 26
Saksonya, 14
Saksonya Eğitim Bakanlığı, 14
Salgın, 74, 75, 77, 78, 81, 82, 83, 89, 91, 94, 105, 126, 131, 142, 157, 169, 178, 218
Samara, 54, 57, 114, 193, 201, 202, 204, 229
Saratov, -vilayeti, 57, 103, 157, 229
Saraybosna, 21
Sartanlar, 69
Sassnitz, 139, 143
Savaş Bakanlığı, 134, 135
savaş esiri, 10, 12, 14, 19, 34, 36, 49, 50, 51, 54, 63, 64, 66, 69, 74, 82, 83, 84, 85, 89, 93, 95, 101, 106, 108, 111, 112, 114, 128, 141, 145, 146, 163, 169, 178, 185, 193, 194, 195, 199, 205, 209, 210, 211, 212, 219, 220, 221, 222, 225, 226, 227, 233
Savaş Esirleri İçin İsveç Yardım Komitesi, 222
Schatzk, 57
Schubert, 177
Selanik, 121
Semerkant, 94
Serafim Nişanı, 16
Sırbistan, 21, 121

Sır-Derya, 93
Sırp, -lar, 117, 120, 209, 210
Sibirya, 10, 12, 13, 19, 24, 39, 44, 46, 47, 51, 52, 53, 57, 60, 61, 70, 85, 86, 94, 124, 126, 132, 135, 138, 143, 145, 149, 153, 155, 157, 159, 160, 162, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 211, 212, 214, 215,216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 225, 226, 229, 237, 238
Sibirya Genel Valiliği, 53
Sibirya Hükûmeti, 203
Sibirya Meleği (bk. Angel of Siberia), 10, 14, 15, 16
Sibiryaklar, 52
Simbirsk, 57, 202, 229
Slav, -lar, 49, 51, 93, 117, 119, 120, 121, 122, 140, 183, 210, 211
Slav yoldaşlar, 122
Slovaklar, 117
Solna mezarlığı, 17
Sovyet Cumhuriyeti, 218
Sovyet hükûmeti, 191, 192, 193, 194, 197, 198, 201, 219, 220, 225, 226
Sovyet Rusya, 15, 216, 222, 225
Sovyetler, 191, 195, 219
Spassk, 57
Sretensk, 12, 57, 77, 78
St. Petersburg, 5, 11
Stockholm (Stocholm), 7, 12, 13, 137, 138, 147, 148, 151, 161, 170, 218
Stockholm Konferansı, 161, 170
Svabyan, 26
Svanka, 111

Ş

Şilka Nehri, 77

T

Tambov, 57, 229
Taşkent, 93, 157, 222
Tatarlar, 51, 184
tecrit koğuşu, 89
Tientsin, 159, 160, 230, 232
Tientsin Yardım Derneği, 160
Tobolsk, 57, 73
Tomsk, 53, 57, 174, 202
Torneâ, 143, 146
Totskoye, 57, 89, 161
Trelleborg, 143
Troçki, 73, 94, 194
Troitsk, 208
Tubingen Üniversitesi, 16
Türk askeri, -subayı 34, 146
Türk esirler, 13, 30, 57, 71, 143, 174, 176, 198
Türk Kızılayı, 147
Türkistan, 44, 46, 51, 93, 94, 114, 132, 135, 138, 143, 145, 153, 161, 162, 178, 199, 221, 222, 225, 226, 229
Türkistan Kızıl Ordusu, 222
Türkler, 183, 184, 185

U

Ufa, 57, 202, 228
Ugrieschskaya, 46, 47

Ukrayna, -lı, 25, 35, 57, 197, 199
Uluslararası Kızılhaç, 8, 153, 225
Unter Kriegsgefangenen in Russland und Sibirien, 9
Ural Dağları, 51
Urallar, 199

V

Veliaht Prenses Margarete, 149
Vetluga, 57, 176
Viyana, 73, 117, 118, 131, 132, 137, 160, 199, 232
Vladimir, 57, 228
Vladivostok, 12, 19, 57, 174, 176, 201, 202, 203, 211, 227, 238
Volçansk, 57
Volga, 25, 51, 124, 204, 208
Voronej, 57, 229
Vyatka, 57, 129, 228

W

Wagner, 178
Washington, 14, 16, 29, 223, 236
Weber, 178
Wiener Bankverein, 73
Wolsk, 57
Württemberg, 26

Y

Y.M.C.A. (Genç Hristiyan Erkekler Birliği), 149, 155
Yahudi, 125, 185, 194
Yaransk, 57
Yardım Komitesi, 138, 170, 171
Yaroslav, 57, 228
Yekaterinburg, 57, 217, 228
Yeni Dünya Düzeni, 9
Yenisey Nehri, 81
Yenisey, 52

Z

Zemskaya Uprava, 102, 104
Zolotaya-Orda, 94